

Germanizacija kršćanstva: Semantičke transformacije u procesu kristijanizacije germanskog svijeta

Sažetak:

U radu se analizira proces kristijanizacije zapadnogermanskih¹ naroda između 6. i 8. stoljeća, s posebnim naglaskom na semantičke i konceptualne prilagodbe koje su oblikovale narativnu i simboličku integraciju kršćanstva u germanski društveni okvir. Osim pružanja uvida u političke i institucionalne aspekte pokršćavanja, autorica pristupa temi iz interdisciplinarnе perspektive, kombinirajući povijesni i lingvistički uvid, pri čemu se naglasak stavlja na analizu transformacije ključnih pojmova kao što su *þegn*, *þlanc* (staroengleski; kasnije *wlanc*), *wlank* (starosaski), *giscapu* i *heil*. U središtu interesa nalazi se pitanje načina na koji su kršćanski moralni i eshatološki koncepti prevedeni u jezične i kulturne obrasce germanskog heroizma, časti i srodstvenih odnosa. Stoga rad istražuje kako su narativi o spasenju, moći i svetosti bili oblikovani ne bi li pojmovno bili čitljivi zajednicama koje su prethodno funkcionirale u sklopu poganskih vrijednosnih sustava. Iz tog razloga, kristijanizacija se interpretira kao dvosmjerna semantička i kulturna transformacija, a ne samo kao linearno širenje jedne religijske ideologije.

Ključne riječi: kristijanizacija, semantička transformacija, germanski narativi, akomodacija

¹ Izraz *zapadnogermanski narodi* u ovom se radu odnosi ponajprije na Franke i Sase (kontinentalne i anglosaksonske), tj. na one skupine koje su između 6. i 8. stoljeća bile obuhvaćene procesima kristijanizacije u zapadnom dijelu germanskog svijeta. Termin se rabi u historiografski praktičnom, a ne strogo etnolingvističkom smislu. U ostatku se rada pridjev *germanski* upotrebljava u tom značenju.

Uvod

Proces pokrštavanja germanskih plemena između 6. i 8. stoljeća bio je daleko više od pukog trijumfa univerzalističke religije nad poganstvom. Riječ je o procesu duboke međusobne transformacije. James C. Russell u djelu *The Germanization of Early Medieval Christianity* tvrdi da je širenje kršćanstva među germanskim plemenima dovelo do temeljitog preoblikovanja kršćanske doktrine, simbola i institucija, što je svojevrsni odgovor na herojske i plemenske vrijednosti ranosrednjovjekovne Europe.² Ovaj rad nadograđuje Russellovu tezu promatrajući ne samo strukturnu i ideološku preobrazbu kršćanstva, već i semantičke i konceptualne prilagodbe koje su se dogodile tijekom toga procesa. Zbog toga se rad oslanja i na relevantne historiografske i filološke uvide kako bi se pružilo sveobuhvatnije razumijevanje izazova, kompromisa i inovacija koje su obilježile proces kristijanizacije ranosrednjovjekovnog Zapada.

Kristijanizacija germanskog svijeta: kulturni, politički i teološki okvir

Russell na početku svojeg djela suprotstavlja dva potpuno različita religijska svjetonazora: svjetoodbojnu, soteriološku orijentaciju kršćanstva i svjetoprimajuću, herojsko-plemensku etiku germanske religioznosti.³ Kršćanstvo je oblikovano unutar urbane kulture razvijene pismenosti kasnoantičkog Rimskog Carstva, s naglaskom na osobno spasenje, duhovnu poniznost i eshatološko obećanje vječnoga života. Germanska religioznost, nasuprot tome, bila je plemenski i srodstveno utemeljena, usmjerena na čast, odanost i ovozemaljski uspjeh.⁴

Walter Baetke, u djelu *Das Heilige im Germanischen*, ističe da germanska predodžba svetoga nije bila usmjerena prema transcendentnom, već prema imanenciji – utjelovljenju moći i sudbine unutar svjetovnih odnosa.⁵ Božansko se nije spoznavalo na „drugom svijetu“, već kroz pobjedu, zaštitu i ispunjenje vlastite uloge unutar rodbinske zajednice.

Prema Peteru Brownu, ranosrednjovjekovna Europa nije bila kulturna praznina, nego mozaik sastavljen od dugotrajnih tradicija utemeljenih na usmenoj predaji i kolektivnom pamćenju. Germanski je svijet vrednovao

² James C. Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity: A Socio-historical Approach to Religious Transformation* (New York: Oxford University Press, 1994).

³ Isto, 4–6.

⁴ Ovakva binarna shematizacija pojednostavljuje složenu povijesnu stvarnost. Kako napominje Knut Schäferdiek, proces kristijanizacije uključivao je brojne kontinuitete i funkcionalne prijenose između pretkršćanskih i kršćanskih društvenih struktura, što dovodi u pitanje strogu dihotomiju između „poganskog“ i „kršćanskog“ svjetonazora. Za više vidi: Knut Schäferdiek, „Germanic and Celtic Christianities,” u *The Cambridge History of Christianity, Vol. 2: Constantine to c. 600*, ur. Augustine Casiday i Frederick W. Norris (Cambridge: Cambridge University Press, 2007), 66.

⁵ Walter Baetke, *Das Heilige im Germanischen* (Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1942).

vidljivu snagu, karizmu i nasljedovanje predaka više nego doktrinarnu dosljednost.⁶ Za misionare takav je kulturni pejzaž predstavljao temeljni izazov: kako pomiriti lik krotkog i trpećeg Krista s pogledom na svijet koji veliča moć, hrabrost i vjernost?

Misionari su se na izazove kulturnog prijenosa strateški prilagodili procesom koji Russell naziva „akomodacija“. Umjesto da izravno napadaju poganska vjerovanja, misionari su kršćanstvo predstavljali kao snažniju i djelotvorniju silu. Djela poput obaranja svetoga hrasta boga Thora u Geismaru (oko 723. godine)⁷, koje je izveo Bonifacije, simbolične su izvedbe moći osmišljene da pokažu kako je kršćanski Bog nadmoćan poganskim božanstvima.⁸

Walter Baetke u djelu *Die Aufnahme des Christentums durch die Germanen* naglašava da je proces obraćenja često tekao kroz niz posrednih, politiziranih koraka, pri čemu su elite prihvaćale kršćanstvo iz pragmatičnih razloga, a ne nužno iz duhovnog uvjerenja. Ova razlika između *Annahme* (vanjsko prihvaćanje) i *Aufnahme* (unutarnje usvajanje) pomaže objasniti dubinu kulturne reinterpretacije koja je uslijedila.⁹

Pomoću takvih performativnih djela, Krist je sve više prikazivan kao božanski vođa plemena koji traži odanost i pruža zaštitu, a ne kao pasivan mučenik. Takva je slika odgovarala *comitatusu* – strukturi germanskog društva, u kojoj je gospodar svojim ratnicima pružao čast i sigurnost u zamjenu za vjernost. Rob Meens objašnjava da je upravo ovakva integracija omogućila da se kršćanstvo „lokalizira i apsorpira u jezik srodstvenih veza i obveza“ koji je obilježavao ranosrednjovjekovne germanske zajednice.¹⁰

Iako su misionari bili ti koji su donijeli vjeru, tek je obraćenje elita učinilo kršćanstvo stabilnom religijom. Krštenje kralja Klodviga (oko 496) bilo je presedan: obraćenje nije bilo tek duhovno prosvjetljenje, već je označavalo politički savez. Kasniji vladari, poput Karla Martela i Pipina Malog, podupirali su Crkvu ne samo iz osobne pobožnosti, već kao sredstvo konsolidacije političke moći.¹¹

Institucionalna se Crkva ukorijenila u feudalni sustav osnivanjem tzv. *Eigenkirchen* (privatnih crkava) i *Eigenklöster* (privatnih samostana). Russell i

⁶ Peter Brown, *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity*, A.D. 200–1000, 3. izd. (Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013), 148–150.

⁷ Riječ je o Geismaru u Hessi, koji se u *Vita Bonifatii* (ch. 6) navodi kao mjesto gdje je Bonifacije oko 723–724. godine oborio sveti hrast posvećen bogu Thoru. Datacija i pojedinosti događaja poznate su isključivo iz hagiografskih izvora, zbog čega se u historiografiji obično promatraju s oprezom. Russell taj čin opisuje kao paradigmatički primjer misionarskog pristupa utemeljenog na demonstraciji božanske moći. Za više vidi: Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity*, 7, 23, 194.

⁸ Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity*, 196.

⁹ Walter Baetke, *Die Aufnahme des Christentums durch die Germanen: Ein Beitrag zur Frage der Germanisierung des Christentums* (Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1943), 7–9.

¹⁰ Rob Meens, „The Uses of the Past in the Germanic World,” u *The Construction of Communities in the Early Middle Ages*, ur. Richard Corradini, Max Diesenberger, i Helmut Reimitz (Leiden: Brill, 2003), 68.

¹¹ Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity*, 136–142.

Baetke ističu da su takve strukture omogućile aristokratskim obiteljima kontrolu nad crkvenim imenovanjima i korištenje kršćanskog autoriteta za učvršćivanje vlastitog društvenog položaja.¹² Uspon tzv. *Adelsheilige* (plemićkih svetaca) dodatno potvrđuje taj trend: svetost se sve češće povezivala s rodom i društvenim prestižem, a ne s asketskim životom ili mučeništvom. Takva mreža privatnih religijskih ustanova pokazuje koliko je duboko kršćanstvo bilo asimilirano u političku ekonomiju germanskog plemstva.

Možda i najjasniji odraz teološke preobrazbe može se pronaći u književnosti na narodnim jezicima. *Heliand*, saski ep iz 9. stoljeća, pripovijeda o Kristovu životu u stilu germanske junačke sage. Krist se prikazuje kao moćni poglavica okružen vjernim ratnicima (apostolima), čija čuda nalikuju na podvige snage i taktičke vještine. U staroengleskoj pjesmi *The Dream of the Rood* (San o križu), Krist ne pati pasivno; on „dobrovoljno uzlazi na vješala, snažna uma pred očima mnogih ljudi.“ Ovdje se, međutim, ne dovodi u pitanje Kristova dobrovoljna žrtva u teološkom smislu, nego se mijenja njezin motivacijski tip: umjesto ponizne pasivnosti mučenika, naglašava se junačko prihvaćanje žrtve koje odražava germanski ideal hrabrosti i časti. Russell ove tekstove navodi kao dokaz da je lik Krista bio semantički prekodiran kako bi odgovarao idealima germanskih ratnika.¹³ Hagenlocher produbljuje ovu analizu proučavanjem vokabulara vezanog uz sudbinu u *Heliandu*, prikazujući kako se kršćanska soteriologija izražava kroz germanski pogled na svijet, obilježen pojmovima sudbine i junaštva. Izraz *giscapu*, primjerice, sažima i božansku volju i tradicionalnu etiku odanosti u ratničkom kontekstu.¹⁴

Semantičke transformacije: jezik spasenja

Proces kristijanizacije u ranosrednjovjekovnim germanskim društvima ne može se u potpunosti razumjeti bez razmatranja načina na koji su se semantički sustavi (značenja ključnih riječi) transformirali tijekom susreta rimskog kršćanstva i germanskog društvenog poretka. Doktrinarne i političke strukture apsorbirale su određene elemente germanskoga mišljenja, no možda je najuvjerljiviji dokaz kulturne prilagodbe vidljiv upravo u jeziku. Kršćanstvo je, tvrdi Russell, trebalo biti prevedeno ne samo na razini vokabulara, već i na razini konceptualnih pretpostavki: moralo je postati misaono i značenjski razumljivo unutar germanskih kategorija časti, srodstva i sudbine.¹⁵

Ova semantička akomodacija obuhvaćala je više od puke leksičke translacije. Kako pokazuje David Carlton u svojoj doktorskoj disertaciji, kontakt između latinskog kršćanskog diskursa i germanskih vernakulara, poput staroengleskog i starosaskog, doveo je do dubokih promjena u značenju ključnih identitetskih i moralnih pojmova. Detaljnom analizom glosa, biblijskih prije-

¹² Baetke, *Die Aufnahme des Christentums*, 22–24; Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity*, 144–146.

¹³ Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity*, 185–187.

¹⁴ Albrecht Hagenlocher, *Schicksal im Heliand: Verwendung und Bedeutung der nominalen Bezeichnungen* (Köln: Böhlau Verlag, 1975), 34–37.

¹⁵ Russell, *The Germanization of Early Medieval Christianity*, 210.

voda i poetskih tekstova poput *Beowulfa* i *Helianda*, Carlton pokazuje kako je kršćanstvo na semantičkoj razini preoblikovalo predodžbe Germana o sebi samima te kako je, zauzvrat, germanski pogled na svijet proširio semantičke granice kršćanske terminologije.¹⁶

Od ratničkog pratitelja do duhovnog sluga: primjer riječi þegn/thegan

Jedan od najočitijih primjera semantičke hibridizacije jest transformacija staroengleske riječi *þegn* (s grafemom þ [thorn], posuđenim iz runskog pisma za bilježenje glasa /θ/, buduće latinične kombinacije *th*; starosaski ekvivalent *thegan*). U tradicionalnom značenju, *þegn* je označavao plemenitog pratitelja ratnika, člana družine ili slobodnog čovjeka višeg ranga, koji je bio ključna figura u *komitatskom* sustavu lojalnosti između gospodara i njegovih ratnika. Kako pokazuje Carlton, kristijanizacija je postupno preusmjerila konotacije ovoga pojma od ratničke službe i časti prema idejama poslušnosti, poniznosti i duhovnog služenja.¹⁷

Tako se, primjerice, glagolski oblik *þegnian*, koji znači „služiti“, sve češće javlja u religijskim kontekstima koji opisuju službu apostola Kristu ili pokoravanje redovnika božanskom autoritetu. Na taj je način model ratničke odanosti bio semantički prekodiran kako bi odražavao kršćanske predodžbe o služenju – ali bez odbacivanja temeljne relacije gospodara i vjernosti koja je činila taj pojam razumljivim germanskim zajednicama.

U *Heliandu* je Krist, posljedično, prikazan kao poglavar (*frô*) okružen vjernim *theganima* (apostolima) koji mu se pokoravaju i bore za njega, ne oružjem, već evangelizacijom i širenjem duhovne misije kršćanske Crkve. Metaforičko polje pojma se mijenja, no njegova semantička osnova ostaje ukorijenjena u predkršćansku društvenu hijerarhiju.

planc/wlanc/wlank: od ponosa do grijeha

Još je upečatljivija semantička putanja riječi *planc*¹⁸ (staroengleski; kasnije *wlanc*) i *wlank* (starosaski), koje su izvorno označavale ponos, uzvišenost i ratničko samopouzdanje – osobine visoko cijenjene u junačkoj poeziji. Carlton pokazuje da su pod utjecajem kršćanstva ti izrazi doživjeli pejoraciju, postupno se povezujući s taštinom, arogancijom i, naposljetku, sa smrtnim grijehom *superbia*.¹⁹ Ova semantička degradacija *wlanca* odražava moralnu preobrazbu. Ono što je nekoć bilo obilježje elitnog statusa i društvene karizme, u kršćanskoj etici postaje moralni nedostatak. Carlton takvu semantičku inverziju povezuje s pastoralnom i pokorničkom književnošću tog razdoblja, u kojoj se oholost sustavno osuđuje kao izvor duhovne propasti. Činjenica da

¹⁶ David A. Carlton, „Semantic Shift in Old English and Old Saxon Identity Terms” (Ph.D. diss., University of Western Ontario, 2019).

¹⁷ Isto, 107–127.

¹⁸ Grafem <p> (wynn) bilježi glas /w/ u staroengleskoj ortografiji. U kasnijim prijelisima postupno ga zamjenjuje digraf <uu>, iz kojega se u razvio suvremeni grafem <w>.

¹⁹ Carlton, „Semantic Shift,” 195–216.

je to moralno vrednovanje jezično kodirano u narodnim terminima pokazuje koliko je duboko kršćanska etička shema bila lokalizirana unutar germanskog svjetonazora. Zamijećena semantička prenamjena također je u skladu sa širim prijelazom koji se kreće od morala utemeljenog na časti prema moralu utemeljenom na krivnji, odnosno, govorimo o transformaciji koja se često pripisuje kristijanizaciji zapadne Europe. Kršćanska sumnja prema vidljivom statusu, hvalisavosti i oslanjanju na vlastite snage odražava se upravo u preoblici nekoć herojskih riječi, koje su pak postale upozorenja na grijeh.

Giscapu i jezik sudbine

Filološka studija Albrechta Hagenlochera o terminima povezanim sa sudbinom u *Heliandu* dodatno potvrđuje semantičku konvergenciju kršćanskih i germanskih predodžbi o poretku svijeta. Posebno se usredotočuje na složenicu *giscapu*, izvedenu iz glagola *scapan* (oblikovati, stvarati, odrediti), koja se u *Heliandu* često koristi za opisivanje događaja pod božanskom odredbom.²⁰

Iako *giscapu* može u općem smislu označavati „sudbinu“, Hagenlocher pokazuje da se njezina uporaba u *Heliandu* dosljedno odnosi na kršćanski pojam božanske providnosti, a ne na poganski fatalizam. Izrazi poput *godes giscapu* („Božje oblikovanje“) odražavaju poetsku i konceptualnu integraciju germanskog glagolskog korijena (*scapan*) s kršćanskom teologijom. Ipak, budući da ranije uporabe leksema u poganskom kontekstu nisu potvrđene, nije posve razvidno u kojoj se mjeri ovdje može govoriti o stvarnoj semantičkoj promjeni. Moguće je, dakle, da *giscapu* u osnovi označava općenit pojam određenja, čije se značenje u *Heliandu* reinterpreтира teološki, a ne mijenja leksički. Na taj način pjesnik *Helianda* postiže dvostruku semantičku funkciju: pojam zadržava svoju kulturnu prepoznatljivost, a istovremeno prenosi novo teološko značenje.

Posebno je značajno da se *giscapu* i srodni izrazi (*wurð*, *metod*, *regano-giscapu*) koriste u kontekstima koji potvrđuju božansko djelovanje, a ne puku sudbinu. Kako napominju i Hagenlocher i Baetke, iako površinski sloj tih riječi može nalikovati poganskim pojmovima sudbine, nije posve jasno u kojoj je mjeri riječ o teološkom preoblikovanju, a u kojoj o prilagodbi postojećih izraza novom religijskom okviru, no u *Heliandu* oni očito funkcioniraju kao jezični most između germanskog i kršćanskog poimanja svijeta.²¹

Semantička hibridizacija i pojmovna čitljivost

Primjeri poput *begn*, *wlanc* i *giscapu* ilustriraju ono što David Carlton naziva semantičkom hibridizacijom – proces u kojem se novi religijski sadržaji ugrađuju u postojeće jezične strukture.²² Russell taj proces analizira u širem kontekstu transformacije religijskog vokabulara unutar germanskog misaonog okvira. Poseban primjer predstavlja riječ *heil*, riječ duboko ukorijenjena u germanskoj tradiciji. Izvorno je označavala tjelesno zdravlje, cjelovitost i

²⁰ Hagenlocher, *Schicksal im Heliand*, 39–45.

²¹ Isto, 39–45; Baetke, *Die Aufnahme des Christentums*, 7–9.

²² Carlton, „Semantic Shift“, 107–127, 195–216.

ovozemaljski napredak, no pod utjecajem kršćanstva semantički je preusmjerena prema pojmu „spasenja“ (*salus*).²³ Ipak, s obzirom na značenjsko preklapanje latinskog *salvus/salus* i germanskog *heil*, ovaj se primjer može tumačiti i jednostavnije – kao semantičko posuđivanje, a ne kao dublja promjena značenja.

Ipak, ovdje ne govorimo samo o leksičkoj zamjeni nego o pojmovnoj fuziji; kršćansko spasenje povezano je s cjelokupnim blagostanjem, sigurnošću i životnom ispunjenošću koja je bila bliska germanskom idealu osobnog i zajedničkog napretka. Prema Russellu, ova transformacija omogućila je da se kršćansko obećanje spasenja ne doživljava isključivo u eshatološkim kategorijama, već i kao jamstvo reda i cjelovitosti, bilo u zemaljskom ili u onostranom svijetu.²⁴

Strategija akomodacije, kako ju definira Russell, nije bila ograničena na rituale i institucije, već se protezala i na samu gramatiku mišljenja i izraza.²⁵ U tom kontekstu nalazi se i distinkcija Waltera Baetkea između *Annahme* (vanjsko prihvaćanje) i *Aufnahme* (unutarnje usvajanje), koja ovdje dobiva snažnu potvrdu.²⁶ Prilagođavanjem postojećeg vokabulara kako bi se izrazile kršćanske moralne i metafizičke kategorije, misionari su omogućili *Aufnahme* – dublje pojmovno usvajanje kršćanstva. Germanska plemena nisu naprosto usvojila stranu doktrinu, nego su preoblikovala vlastiti moralni leksik integrirajući u njega kršćanski sadržaj, često bez potpunog napuštanja društvene logike iz koje su ti pojmovi potekli.

Zahvaljujući takvoj semantičkoj prilagodbi, kršćanstvo je postalo pojmovno čitljivo narodu čiji je svjetonazor bio oblikovan rodbinskom solidarnošću, herojskim djelovanjem i uzajamnom čašću. Umjesto kao skup stranih koncepata, kršćanska se poruka mogla prevesti u poznati jezik služenja, slave i sudbine, iako su ti pojmovi s vremenom poprimili nova, moralna i eshatološka značenja.

U konačnici, kristijanizacija germanskog svijeta bila je i semantička revolucija. Kršćanstvo nije ušlo u idejnu prazninu, već u svijet bogat simboličkim tradicijama i herojskim društvenim kodovima. Kako bi opstalo i proširilo se, moralo se prilagoditi. Ne samo institucijama i obredima, već i samoj strukturi značenja – temeljnim riječima pomoću kojih su ljudi shvaćali dužnost, ponos, moć i spasenje.

Zaključak

Pokrštavanje Zapada između 6. i 8. stoljeća ne predstavlja jednostavan primjer religijskog trijumfa nad poganstvom, već složen proces kulturne razmjene i preobrazbe. Kršćanski misionari nisu samo širili evanđelje; činili su to uz pragmatičnu akomodaciju, prilagođavajući se lokalnim običajima, vrijednostima i jezičnim obrascima. Lokalna elita nije prihvatila kršćanstvo samo zbog du-

²³ Russell, *Germanization of Early Medieval Christianity*, 204–208.

²⁴ Isto, 206–207.

²⁵ Isto, 196.

²⁶ Baetke, *Aufnahme des Christentums*, 7–8.

hovnih razloga, već je pomoću kršćanstva osiguravala sredstva za političku konsolidaciju, legitimitet i društvenu kontrolu.

Kao što Russell naglašava, ono što je započelo kao pragmatična strategija kulturne prilagodbe dovelo je do reinterpretacije kršćanskog učenja unutar germanskog misaonog i društvenog okvira. Kršćanski soteriološki, univerzalistički okvir bio je prekodiran unutar germanskog mentalnog sklopa obilježenog čašću, plemenskom odanošću i herojskim djelovanjem. Pojmovi poput vjernosti, sudbine i svetosti prošli su semantičkim transformacijama, poprimajući značenja razumljiva i prihvatljiva novim zajednicama.

Germanizacija ranosrednjovjekovnog kršćanstva stoga se ne može svesti na puku sinkretizaciju, nego predstavlja proces duboke kulturne i semantičke prilagodbe. Kako pokazuje širenje karolinškog kulturnog modela na ostatak Europe, uključujući Italiju, ovaj oblik „germanskog“ kršćanstva postao je normativ za čitav zapadni svijet.²⁷

U konačnici, povijest kristijanizacije Zapada ne govori samo o širenju religije, već i o moći značenja, jezika i kulture u oblikovanju religijske svijesti. Kršćanstvo nije došlo kao gotov sustav, već kao ideja koja je, kako bi bila prihvaćena, morala biti preoblikovana u jeziku i pojmovima onih koje je željela pridobiti.

²⁷Russell, *Germanization of Early Medieval Christianity*, 5.

Bibliografija

Baetke, Walter. *Das Heilige im Germanischen*. Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck), 1942.

Baetke, Walter. *Die Aufnahme des Christentums durch die Germanen: Ein Beitrag zur Frage der Germanisierung des Christentums*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1943.

Brown, Peter. *The Rise of Western Christendom: Triumph and Diversity, A.D. 200–1000*, 3. izd. Malden, MA: Wiley-Blackwell, 2013.

Carlton, David A. „Semantic Shift in Old English and Old Saxon Identity Terms.” Ph.D. diss., University of Western Ontario, 2019. <https://ir.lib.uwo.ca/etd/6183> (posjet: 3. 6. 2025).

Hagenlocher, Albrecht. *Schicksal im Heliand: Verwendung und Bedeutung der nominalen Bezeichnungen*. Köln: Böhlau Verlag, 1975.

Meens, Rob. „The Uses of the Past in the Germanic World.” U *The Construction of Communities in the Early Middle Ages*, ur. Richard Corradini, Max Diesenberger, and Helmut Reimitz, 67–84. Leiden: Brill, 2003.

Murray, Alexander. „Review: Missionaries and Magic in Dark-Age Europe.” Review of *The Rise of Magic in Early Medieval Europe*, by Valerie I. J. Flint. *Past & Present*, br. 136 (August 1992): 186–205. Oxford: Oxford University Press on behalf of The Past and Present Society.

Russell, James C. *The Germanization of Early Medieval Christianity: A Sociohistorical Approach to Religious Transformation*. New York: Oxford University Press, 1994.

Schäferdiek, Knut. „Germanic and Celtic Christianities.” U *The Cambridge History of Christianity*, Vol. 2: *Constantine to c. 600*, ur. Augustine Casiday and Frederick W. Norris, 152–177. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

The Germanization of Christianity: Semantic Transformations in the Christianization of the Germanic World

Abstract:

This paper analyzes the process of the Christianization of the Germanic peoples between the 6th and 8th centuries, with particular emphasis on the semantic and conceptual adaptations that shaped the narrative and symbolic integration of Christianity into the Germanic social framework. Beyond the political and institutional aspects of conversion, the author approaches the topic from an interdisciplinary perspective—combining historical and linguistic insights—through an analysis of the transformation of key terms such as *þegn*, *wlanc*, *giscapu*, and *heil*. The central focus lies on how Christian moral and eschatological concepts were translated into the linguistic and cultural patterns of Germanic heroism, honor, and kinship. From this perspective, the paper explores how narratives of salvation, power, and sanctity were reshaped to become conceptually legible to communities previously operating within pagan systems of value. In this context, Christianization is interpreted as a two-way semantic and cultural transformation, rather than a linear expansion of a single religious ideology.

Keywords: Christianization, Germanic narratives, semantic transformation, accommodation

Pro Tempore

ČASOPIS STUDENATA POVIJESTI BROJ 20 2025.

Pro Tempore

Časopis studenata povijesti,
godina XX, broj 20, 2025.

Glavna i odgovorna urednica
Marija Bišćan

Zamjenik glavne urednice
Ruben Prstec

Uredništvo

Filip Bačurin
Marija Bišćan
Adrian Filčić
Nera Kapustić
Karlo Košir
Ivan Moškato
Marko Perišić
Ruben Prstec
Matija Pudić

Urednici pripravnici

Tita Mikulaš
Benjamin Pintarec

Redakcija

Filip Bačurin
Marija Bišćan
Adrian Filčić
Nera Kapustić
Karlo Košir
Tita Mikulaš
Ivan Moškato
Marko Perišić
Benjamin Pintarec
Ruben Prstec
Matija Pudić

Tajnik Uredništva

Marko Perišić

Recenzenti

dr. sc. Zrinka Blažević
dr. sc. Arijana Kolak Bošnjak
dr. sc. Inga Vilogorac Brčić
dr. sc. Neven Budak
dr. sc. Mihovil Dabo
dr. sc. Vinko Korotaj Drača

dr. sc. Stipe Grgas
dr. sc. Branimir Janković
dr. sc. Maja Katušić
Dea Marić
dr. sc. Lidija Nikočević
dr. sc. Ana Rajković Pejić
dr. sc. Filip Šimetin Šegvić
dr. sc. Luka Špoljarić
dr. sc. Peter Štih
dr. sc. Nikola Tomašegović
dr. sc. Hrvoje Tutek
dr. sc. Nada Zečević
Andrija Živković

Lektura za hrvatski jezik

Antonia Buti
Nikolina Fajt
Grgur Gržetić
Lorenia Jantolek
Nera Kapustić
Mihaela Pokrivač
Martina Prosen

Lektura za engleski jezik

Marko Perišić
Ruben Prstec
Matija Pudić

Oblikovanje

FF Press

Izdavač

Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Tisak

d. o. o. Studio moderna

Naklada

Tiskano u 75 primjeraka.

ISSN: 1334-8302

Tvrđnje i mišljenja u objavljenim radovima izražavaju isključivo stavove i mišljenja autora i ne predstavljaju nužno stavove i mišljenja uredništva i izdavača.

Izdavanje ovog časopisa finansijski je omogućeno:

sredstvima koja je ustupio Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

sredstvima dobivenim na Natječaju za studentske programe Studentskog zbora Sveučilišta u Zagrebu

Redakcija časopisa Pro tempore im iskreno zahvaljuje na finansijskoj podršci.

Časopis se ne naplaćuje.

Adresa uredništva

Odsjek za povijest

(za: Uredništvo Pro tempore)

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Ivana Lučića 3, 10 000 Zagreb

Kontakt

casopis.protempore@gmail.com

Web-stranica

<https://protempore.ffzg.unizg.hr/>